

HET HOUTEN HUIS

IN
DE
KLAS

Handleiding

Een dagelijkse training
voor de creatieve spier

“Het voelt alsof we helemaal niet aan het werk zijn, maar wel heel veel leren. Ik heb vooral geleerd om te ontspannen.”

Leerling SBO Dr. Bekenkampschool, Groningen

Fijn dat je werkt met Het Houten Huis in de Klas. Wij, jeugdtheatergezelschap Het Houten Huis, hebben dit instrument samen met leerkrachten ontwikkeld. Zowel bij ons als in het onderwijs ontstond namelijk de vraag: Hoe kunnen we creativiteit een dagelijkse plek in de klas geven? We zijn in gesprek gegaan, organiseerden bijeenkomsten en ontwikkelden verschillende prototypes die we testten in de klassen. Zie hier het resultaat: Het Houten Huis in de Klas.

Het Houten Huis in de Klas bestaat uit een boom met een huisje, een pakket kaarten en deze handleiding. Met de handleiding kun je zelf aan het werk, daarnaast krijg je coaching van ons tijdens de contactbijeenkomst. Je kiest ervoor om een jaar lang met de boom te werken. Elke dag zoek je naar eigen inzicht een kaart voor je klas. Het dagelijks terugkerende element zorgt ervoor dat de kunstervaringen een inbedding krijgen in je eigen lesstructuur. Op speelse en filosofische wijze stimuleer je de kinderen om na te denken over zichzelf, over anderen en over de wereld. Door middel van de kaarten train je de verbeelding, expressie en stimuleer je het inlevingsvermogen.

Je kunt ervoor kiezen om precies de opdracht van een kaart te doen, maar natuurlijk ook om te verdiepen en verbinding te maken met de wereld om ons heen. Steeds vaker zul je zien dat Het Houten Huis in de Klas niet een losse activiteit is, maar dat het onderdeel kan worden van je eigen lessen. Creativiteit vraagt om een breed kader, laat zich niet in een hokje plaatsen. Zodra je creativiteit ontwikkelt of de ruimte geeft, zal die zich op veel plaatsen laten zien. We noemen 'educatie' bij Het Houten Huis dan ook 'educatie voor verbeelding en verdieping'. We vinden het belangrijk dat je je iets goed kunt voorstellen en dat je je in kunt leven in een ander, maar ook dat je je goed in je lijf voelt en dat je jezelf kunt uitdrukken. Dat zijn vaardigheden waar je je leven lang iets aan hebt in een samenleving die vraagt om creatieve, flexibele denkers en doeners. Met Het Houten Huis in de Klas doen de kinderen zinvolle ervaringen op en kunnen ze zich ontwikkelen op creatief gebied. We wensen jullie veel plezier.

Hartelijke groet,

Inhoud

Wat heb je nodig?	pagina 7
Kaartsoorten	pagina 8
Hoe ga je te werk?	pagina 10
— Hoe open je (...) het jaar?	pagina 10
— Tijdens het seizoen	pagina 14
— Hoe sluit je het seizoen af?	pagina 15
— Hoe sluit je het jaar af?	pagina 16
Verdieping	pagina 18
Doorgroeien	pagina 20
Voorstellingen	pagina 22
Lege ruimte	pagina 25

Wat heb je nodig?

Om te kunnen werken met Het Houten Huis in de Klas, heb je een boom (met takken en kist) nodig, een huisje, een pakket kaarten en deze handleiding. Op de kaarten staat in de rechterbovenhoek soms een verwijzing naar onze website voor een filmpje, muziek of een afbeelding. Toegang tot internet is in sommige gevallen dus prettig.

Contactbijeenkomst

Daarnaast ben je ook verbonden met ons als gezelschap; we blijven gedurende twee jaar met elkaar in gesprek. Vanuit Het Houten Huis organiseren we eens per jaar een contactbijeenkomst om uitleg te kunnen geven en over jullie ervaringen te horen. Jullie krijgen van ons coaching, feedback en we behandelen de docentkaarten in deze bijeenkomsten.

Kaartsoorten

Seizoenskaarten

Bekijk voordat je start goed de verschillende kaartsoorten die er zijn. Zo is het misschien fijn om te weten dat er ook kaarten zijn voor vieringen en verjaardagen, zodat je die kunt inplannen. We hebben voor de herfst, winter en lente kaarten gemaakt. Op alle kaarten zie je hoe lang een opdracht ongeveer duurt en wat je eventueel nodig hebt. Wanneer je iets extra's moet voorbereiden wordt dat vermeld. Per seizoen zijn er 75 kaarten. Onder deze seizoenskaarten vallen:

- **Vieringkaarten** Dit zijn kaarten voor (enkele van) de feesten van het seizoen en voor de verjaardagen die in dit seizoen vallen.
- **Begin- en eindkaarten** Dit zijn kaarten om het jaar en ieder seizoen te starten en af te sluiten.

Docentkaarten

Deze kaarten kun je naast de seizoenskaarten inzetten voor jou als leerkracht: als inspiratie, steuntje in de rug of om jezelf uit te dagen. De docentkaart hoeft je niet te delen met de leerlingen. (Wil je meer weten over het gebruik van deze kaarten? Kijk onder het kopje 'verdieping' of stel je vraag op een contactbijeenkomsst.)

Voorstellingskaarten

Los van dit pakket zijn er ook nog voorstellingskaarten. Bij iedere voorstelling die we door het land spelen, maken we lesmateriaal in de vorm van opdrachtkaarten. Zo sluiten onze lopende producties goed aan bij Het Houten Huis in de Klas.

“Je leert samen te praten.”

Leerling Boerhaaveschool, Groningen

Hoe ga je te werk?

Hoe open je het eerste seizoen en daarmee het jaar?

In de eerste week is het belangrijk om een helder begin te maken met Het Houten Huis in de Klas, zodat de toon gezet is voor het komende jaar. We hebben voor de eerste week drie beginkaarten gemaakt die we hieronder iets uitgebreider bespreken. Elk seizoen heeft deze begin kaarten, alleen verschilt de inhoud per seizoen. Het is fijn als je deze beginkaarten alle drie doet. De keuze en volgorde van de rest van de kaarten is helemaal aan jou.

Eerste dag

De boom zet je willekeurig ergens neer in de klas en je stopt de ‘Huisboomkaart’ in het huisje. Dit is een introductiekaart voor de klas die ook meteen om actie vraagt. Lees samen deze kaart.

Bepaal waar de boom het beste kan staan, bespreek wat de boom nodig heeft en zorg er met elkaar voor dat hij dit krijgt.

Tijdens het werken met de boom wordt er niets getoetst, bestaat er geen goed of fout, maar wordt er wel degelijk hard gewerkt. Dit vraagt van jou en de kinderen misschien een andere houding dan jullie gewend zijn.

Het is belangrijk om onderstaande open houding te bespreken, die altijd geldt als jullie met de boom werken:

- We zijn nieuwsgierig.
- We staan open voor alle ideeën en gedachten.
- We mogen fantaseren, dromen en spelen.
- We proberen een ander te begrijpen.
- We stellen vragen wanneer we iets heel graag willen weten.
- We weten van tevoren niet hoe iets gaat (af)lopen.
- We vertrouwen op onszelf.

Tweede dag

Plaats de kaart ‘Inspiratiemap’ in het huisje en zorg voor stevig A2 papier (wit of in verschillende kleuren). Kijk op onze website hoe je de map kunt vouwen.

Ieder kind maakt vandaag een eigen inspiratiemap. Die map gaat er dit jaar voor zorgen dat sommige gebeurtenissen niet vervliegen, maar dat ze een vorm krijgen en dat ervaringen daardoor kunnen bekijken. Ieder begin van een seizoen heeft een opdracht voor de map. In de winter heet de kaart ‘ingesneeuwd’ en in de lente ‘gelukkige map’. Ook bij de eindkaarten speelt de map een grote rol. De leerlingen kunnen zo op een seizoen terugkijken en zelfs op een heel jaar. Ze krijgen inzicht in hun eigen ontwikkeling.

“Mijn kinderen leren door de boom anders te kijken en ze krijgen er zelfvertrouwen van.”

Docent CBS De Ster, Harkstede

De map gaat ook zorgen voor een bundeling van inspiratie. Leerlingen kunnen er werk in stoppen dat voortkomt uit een opdracht, maar ook als een kaart er niet direct om vraagt, kun je iets van de ervaring bewaren. Soms is een woord al genoeg, soms een klein voorwerp. De leerlingen mogen ook andere dingen in hun map bewaren die voor hen van belang zijn. Dit bevordert het verbanden leggen tussen verschillende vakken, tussen thuis en school, tussen kunstbeleving in bijvoorbeeld museum of theater en wat je tegenkomt op straat of in de natuur. Tip: Je kunt de mappen in de kist bewaren, bij de wortels van de boom.

Derde dag

Plaats de seizoenskaart ‘Ik’ in het huisje. Zorg voor de geprinte vellen van ‘Ik’ en uitdagend knutselmateriaal. Potloden zijn snel geliefd, maar denk ook aan (water)verf, lapjes stof, lijm, tijdschriften, gekleurd papier, houtskool en pastelkrijt (dan ook haarlak om het krijt te fixeren).

Bespreek eerst het volgende:

- Wat maakt jou ‘jou’?
- Denk aan iemand op wie je veel lijkt (een familielid of een vriend). Welke eigenschap hebben jullie alle twee? En wat is een groot verschil?

Volg dan de kaart en laat ieder zijn eigen blad maken. Bewaar deze bladen in de inspiratiemappen. In de winter en in de lente vind je een variant op deze kaart (ook met de titel ‘Ik’). Het is mooi om de verschillende versies van ‘Ik’

te maken. De leerlingen kunnen dan aan het eind van het jaar veranderingen en groei opmerken of juist waarden van zichzelf herkennen die gelijk zijn gebleven. In de lente schrijven ze, met de input uit de herfst en de winter, een ‘Ik ben van...gedicht’.

Tijdens het seizoen

Iedere dag kies je een kaart die je in het huisje hangt. Alleen de drie beginkaarten en één eindkaart staan vast, dus je bepaalt zelf welke je met de klas gaat doen. Jij kunt namelijk het best inschatten waar je klas behoefte aan heeft: aan een buitenopdracht of een rustige, individuele opdracht, aan een drama-opdracht of één die jullie allemaal verrast? Je kunt zelf de kaart voorlezen en begeleiden, maar gedurende het seizoen kunnen kinderen uit de klas deze taak ook op zich nemen. Dit hangt allemaal af van jouw klas, bijvoorbeeld van de sfeer en de leesvaardigheid. We zeggen heel enthousiast dat de boom een dagelijks ritueel dient te worden. In de praktijk is dat misschien niet altijd haalbaar. Ons advies is wel om het te proberen, hoe klein het ritueel dan soms ook zal zijn. Door de continuïteit kunnen de kinderen wennen aan deze manier van werken waardoor ze zich kunnen ontwikkelen op creatief gebied.

Neem de vrijheid

Alle seizoenskaarten stimuleren verbeelding en verdieping. Bij het maken van de kaarten hebben we hiervoor uit verschillende creatieve disciplines geput. Maar het belangrijkste onderdeel ben jij met je leerlingen. Door

nieuwsgierigheid wordt interesse gewekt en hieruit komt de motivatie om iets uit te zoeken, te bevragen en dus ook om te leren. Maar hoe prikkelen we nu die nieuwsgierigheid van de kinderen? Dat doen we via hun docent, want bij jou start de motivatie van de kinderen, alleen al omdat je kiest voor dit project.

Vanuit ons theater of vanaf ons kantoor kunnen we niet zien wat er bij jullie speelt in de klas. Jouw rol is dus van wezenlijk belang. Je kiest niet alleen de kaarten en het tijdstip, je mag ook een eigen invulling geven aan de kaart. Voeg bijvoorbeeld vragen toe, vorm een kaart om naar een thema waar jullie mee bezig zijn of gebruik een docentkaart. Kortom: neem zelf de vrijheid om de kaart als inspiratie te gebruiken voor een opdracht die aansluit bij jou en jullie klas.

Hoe sluit je het seizoen af?

De laatste week staat in het teken van afscheid nemen en reflecteren. Het is goed om even terug te kijken, op te ruimen en ruimte te maken voor het nieuwe seizoen dat alweer voor de deur staat.

Eindkaart

De laatste opdrachtkaart is een verwerkingskaart en heet ‘Afscheid’. Deze is in de verschillende seizoenen anders van inhoud. Zo schrijven de leerlingen aan het eind van de herfst en winter een brief en bekijken ze deze weer in de lente. Neem de tijd om in de inspiratiemappen terug te kijken. Moet er nog iets afgemaakt worden of iets worden toegevoegd?

Hoe sluit je het jaar af?

In de laatste week voor de zomer sluit je het seizoen 'lente' af, maar ook het schooljaar. Daarnaast nemen jullie wellicht afscheid van de boom, omdat hij nu waarschijnlijk doorschuift naar een andere klas. Voor dit afscheid hebben we twee kaarten gemaakt en een opdracht voor de allerlaatste dag. Deze laatste opdracht 'Na de laatste dag' staat hieronder beschreven. (Mochten jullie besluiten nog een jaar met de boom te werken, pas dan de kaarten aan en bespreek het afscheid van de boom niet. Je kunt hem natuurlijk wel een fijne vakantie wensen.)

Laatste week

Er zijn twee eindkaarten en een kleine opdracht voor jou als docent voor de allerlaatste dag.
Dus reken hier drie dagen voor.

Een na laatste dag

De eerste eindkaart is een verwerkingskaart en heet 'Afscheid'. Bespreek het thema afscheid in de breedste zin van het woord. Is afscheid nemen ergens goed voor? Waarom wel of niet? Stel dat je nooit afscheid hoeft te nemen..., etc. Neem weer de tijd om in de inspiratiemappen terug te kijken. Moet er nog iets afgemaakt worden of iets worden toegevoegd? Lees ook de afscheidsbrieven van de herfst en winter terug. Nu kunnen de mappen meegegeven worden.

De laatste dag

De boom geeft zijn laatste kaart van het jaar, deze heet 'Dag'. Hij bedankt nog even en zegt gedag. Ook vraagt hij of de leerlingen een afscheid willen maken. Hoe ziet dat afscheid eruit? Is het een brief? Een dans, een scène of een klassikaal gesprek met de boom in het midden? Of?

Na de laatste dag

Ineens is de boom weg uit de klas. De zomer is gekomen en er is een lege plek in de klas. Wat heeft de boom achtergelaten? Een hoopje modder? Een afdruk? Kijk zelf hoe je dit vorm wilt geven. Het afscheid van de boom kan heel klein zijn.

“Je wilt het kind stimuleren om verbindingen te maken tussen de verschillende delen van het brein, zodat het leert zowel zijn logica als zijn emoties te waarderen. Op die manier zal het een beter begrip krijgen van zichzelf, van anderen en de wereld om hem heen.”

Renate Geuzinge, psycholoog en neurowetenschapper

Verdieping

Je kunt ervoor kiezen om puur te werken met de seizoenskaarten. Dan train je bij de leerlingen al een hoop creatieve vermogens. Je bouwt aan verbeelding en expressie door middel van drama, beweging, muziek en beeldende vorming. Je werkt ook aan zelfvertrouwen, kritisch denkvermogen, empathie, ontspanning en anders kijken naar de wereld om je heen. Je kunt er ook voor kiezen om een stap verder te gaan door verbinding te maken met de actualiteit (van de lesstof op dat moment, op persoonlijk vlak of die in de buitenwereld). Door zulke verbindingen te maken, ontstaat begrip en empathie bij de leerlingen, worden ze nieuwsgierig en komen er vragen vanuit hun eigen interesses. Je gaat dan samen met je klas op ontdekking, iedere kaart kun je als een klein onderzoek zien.

Door een opdracht die jullie samen hebben gedaan, deel je een ervaring waar je over door kunt praten. Je kunt thema's die jullie zijn tegengekomen verder verkennen. Dit kun je als docent zelf doen, door bijvoorbeeld een verdiepend gesprek te voeren. Probeer dan op gelijke voet te staan met de leerlingen. Als je vragen stelt of een opdracht nabespreekt, leid je alleen het gesprek en probeer je antwoorden niet te kleuren of in te vullen. De open houding (die jullie op de eerste dag bespraken) geldt voor jullie allemaal.

Hoe kun je nou die stap verder zetten en de kaarten als inspiratie zien? Of hoe neem je die open houding aan als docent? Hoe kun je een kaart zien als startpunt om vervolgens een verdiepend gesprek te voeren? Om je te steunen hebben we de docentkaarten gemaakt. We gaan hier ook mee aan het werk tijdens de contactbijeenkomst.

Doorgroeien

Dit project bestaat nu maar het blijft zich ontwikkelen en vernieuwen. Het is noodzakelijk dat we terugkoppeling krijgen van jullie en ook nieuwe input zodat het een co-creatie blijft. We hebben de laatste jaren ontdekt dat onderwijs en theater, met ieder zijn eigen kwaliteiten, een interessante combinatie zijn. Om die kwaliteiten in toekomstige versies van Het Houten Huis in de Klas te borgen, vragen we om nieuwe ideeën en feedback. Daarom vind je de kaart 'Doorgroeien' niet alleen bij de docentkaarten, maar ook bij de seizoenskaarten. Mail jouw/jullie ideeën naar educatie@hethoutenhuis.org onder vermelding van 'doorgroeien'.

“In het onderwijs staat het cognitieve zo vaak centraal, maar aandacht geven aan het expressieve is zo waardevol.”

Docent CBS Het Mozaïek, Stadskanaal

Voorstellingen

Kunst is waardevol; om zelf te maken en om naar te kijken. Met Het Houten Huis in de Klas train je de verbeeldingskracht van leerlingen als een ‘creatieve spier’ die ruimte krijgt om sterker te worden. Het zelf doen en ervaren staat centraal. Wil je de kunstbeleving centraal zetten, dan kun je een voorstelling van Het Houten Huis bezoeken.

We maken beeldende, muzikale theatervoorstellingen en spelen door heel Nederland en België. Op het toneel staan helden uit het dagelijks leven, worstelend met hun angsten en verlangens. Hun innerlijke strijd geven we vorm met livemuziek, fysiek spel, indringende beelden, een vleugje humor en poëzie. Telkens weer zijn we op zoek naar verrassende vormen, om zo zware thema’s inzichtelijker en lichter te maken. Hiermee willen we hoop en troost bieden en tegelijkertijd de verbeelding van ons publiek optimaal prikkelen.

We nemen jullie graag mee naar onze theaterwereld waar pijn, humor en schoonheid naast elkaar kunnen bestaan. Ben je nieuwsgierig geworden en wil je een voorstelling bezoeken? Neem dan contact op met ons via educatie@hethoutenhuis.org of info@hethoutenhuis.org.

“Ik leer op een
andere manier mijn
klasgenoten kennen.”

Leerling CBS Het Mozaïek, Stadskanaal

Lege ruimte

... voor een (start)vraag een los idee of aantekening.

Interessant kijk- en leesvoer

Filmpjes

'Kunsteducatie: broodnodig voor het kinderbrein'
van Kunstgebouw

<http://bit.ly/kunstbroodnodig>

'Hoe kijken naar kunst werkt' van Kunstbalie

<http://bit.ly/kijkennaarkunst>

'De rede van het kind' van Noorderlicht

<http://bit.ly/deredevanhetkind>

Boeken

'Buiten de lijntjes - Herontdek je creativiteit' - Sir Ken
Robinson

'Niet voor de winst' - Martha Nussbaum

'Kinderen filosoferen; docentenboek' - Berrie Heesen

'Filosofen doe je zo' - Marja van Rossum en Rob Bartels

'Cultuur in de spiegel' - Barend van Heusden

'Vorbij de kunst - Anders kijken naar kunst met jongeren' -
Jobbe Holtes en Yotka Kroeze

Concept en uitwerking: Karlijn Benthem, Inez de Bruijn
en David van Griethuysen.

Ontwerp: Buro Reng (www.buroreng.nl)

Gemaakt in cocreatie met verschillende basisscholen in
de noordelijke provincies.

Dank aan alle betrokken personen!

Speciale dank aan Chantal van Ballegooy, Renate Geuzinge
en Floortje Schoevaart

Op dit product rust copyright. ©

Het Houten Huis

Groningen

050 737 02 50

www.hethoutenhuis.org

De ontwikkeling van Het Houten Huis in de Klas
is mede mogelijk gemaakt door:

provincie Drenthe

“Het Houten Huis in de Klas bezorgt de kinderen een lach op hun gezicht. Ik leer mijn kinderen op een andere manier kennen, ze verrassen me.”

Docent OBS Hagenhofschool, Stadskanaal